

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/47/238-241>

Seyran Dadaşov
Bakı Slavyan Universiteti
magistrant
<https://orcid.org/0009-0008-8980-4668>
dadasovseyran11@gmail.com

Vizual stimulların xarici dil tədrisində kognitiv və pedaqoji təsirləri

Xülasə

Vizual stimulların xarici dil tədrisində rolu həm kognitiv, həm də pedaqoji baxımdan olduqca önəmlidir. Əvvəla, bu materiallar şagirdlərin diqqətini cəlb edir və yaddaşda informasiyanın daha uzun müddət qalmasına kömək edir. Şəkillər, videolar və qrafiklər vasitəsilə təqdim olunan məlumatlar beynin müxtəlif hissələrini aktivləşdirir, nəticədə öyrənilən söz və ifadələrin mənimsənilməsi daha asan və davamlı olur. Bu cür stimullar həmçinin şagirdlərin məntiqi təfəkkürünü inkişaf etdirir, onları analiz etməyə, müqayisə aparmağa və fikirlərini daha dolğun ifadə etməyə təşviq edir.

Pedagoji baxımdan isə vizual materiallar dərs prosesini daha maraqlı və interaktiv edir. Şagirdlər arasında motivasiyanı artırır, öyrənməyə qarşı pozitiv münasibət formalaşdırır. Eyni zamanda, bu cür stimullar fərdi öyrənmə tərzlərini nəzərə almağa imkan verir; xüsusilə də görmə ilə öyrənən şagirdlər üçün daha səmərəli nəticələr verir. Vizual vasitələrlə situasiya qurmaq, şəkillər üzərindən danışmaq və ya yazmaq şagirdlərin danışmaq və yazma bacarıqlarını da əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf etdirir. Bundan əlavə, vizual stimullar vasitəsilə dilin mədəni kontekstdə öyrədilməsi də asanlaşır; şagirdlər öyrəndikləri dilin daşıyıcılarının gündəlik həyatı, adət-ənənələri və davranış modelləri ilə tanış olur, bu da mədəniyyətlərarası anlayışın formalaşmasına töhfə verir.

Açar sözlər: vizual stimullar, xarici dil tədrisi, kognitiv təsirlər, pedaqoji təsirlər, görünən materiallar, şəkil və video ilə öyrənmə, yaddaşın gücləndirilməsi, motivasiya və maraq, interaktiv dərs, fərdi öyrənmə tərzləri, kommunikativ bacarıqlar, dil və məna əlaqəsi, mədəniyyətlərarası öyrənmə, didaktik alətlər

Seyran Dadashov
Baku Slavic University
Master student
<https://orcid.org/0009-0008-8980-4668>
dadasovseyran11@gmail.com

Cognitive and Pedagogical Effects of Visual Stimuli in Foreign Language Teaching

Abstract

The role of visual stimuli in foreign language teaching is highly significant from both cognitive and pedagogical perspectives. First and foremost, such materials capture students' attention and help retain information in memory for a longer period. Information presented through images, videos, and graphics activates different parts of the brain, making the acquisition of new words and expressions easier and more lasting. These types of stimuli also enhance students' logical thinking skills, encouraging them to analyze, compare, and express their thoughts more effectively.

From a pedagogical point of view, visual materials make the teaching process more engaging and interactive.

They increase motivation among students and foster a positive attitude toward learning. At the same time, these stimuli allow educators to consider individual learning styles; they are especially effective for visual learners, leading to better learning outcomes. Creating situations through visual tools, speaking or writing based on pictures, significantly improves students' speaking and writing skills. Furthermore, visual stimuli facilitate teaching the language within a cultural context; students become familiar with the daily lives, traditions, and behavioral patterns of native speakers of the language they are learning, thus contributing to the development of intercultural understanding.

Keywords: *visual stimuli, foreign language teaching, cognitive effects, pedagogical effects, visual materials, learning through images and videos, memory enhancement, motivation and interest, interactive lesson, individual learning styles, communicative skills, connection between language and meaning, intercultural learning, didactic tools*

Giriş

Xarici dil tədrisində effektiv metod və vasitələrin seçilməsi öyrənmə prosesinin keyfiyyətini və şagirdlərin əldə etdiyi nəticələri əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir ("Ümumi təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu).

Son illərdə vizual stimulların istifadəsi bu sahədə diqqət mərkəzində olmuşdur. Vizual stimullar dedikdə şəkillər, videolar, qrafiklər, cədvəllər və digər görsəl məlumat təqdim edən vasitələr nəzərdə tutulur.

Vizual stimulların ən əsas üstünlüklərindən biri, öyrənilən informasiyanın yaddaşda daha uzun müddət saxlanmasına kömək etməsidir. Şəkil və video kimi vizual materiallar, şagirdlərin informasiyanı qavramasını təmin edir, çünki onlar vizual yaddaşın güclü təsiri ilə birlikdə işləyir. Bu da öyrənilən söz və ifadələrin daha effektiv mənimsənilməsinə səbəb olur (Rudolf, 2008).

Dərs prosesində vizual stimulların istifadəsi dərsi monotonluqdan qurtarıb, interaktiv hala gətirir. Videolar, animasiyalar və şəkillər vasitəsilə təqdim olunan dərslər tələbələrə daha real və canlı öyrənmə təcrübəsi yaşadır. Bu da dərsə marağı və iştirak səviyyəsini əhəmiyyətli dərəcədə artırır (Baudry, 1994). Öyrənmə prosesində vizual materiallar tələbələrin diqqətini cəlb edir və onların öyrənməyə olan marağını oyadır. Müxtəlif rənglər, şəkillər və dinamik vizual elementlər sayəsində dərs daha cazibədar və stimulyerici hala gəlir. Bu da tələbələrin motivasiyasını yüksəldərək uğurlu nəticələr əldə etmələrinə kömək edir (Fiedler, 1999).

Hər tələbənin öyrənmə tərzı fərqlidir. Xüsusilə də, vizual olaraq məlumatı daha yaxşı qavrayan tələbələr üçün bu cür materiallar çox effektivdir. Vizual stimulların tətbiqi sayəsində müəllimlər fərdi öyrənmə ehtiyaclarını daha yaxşı nəzərə alaraq sinifdə fərqli tədris strategiyaları tətbiq edə bilirlər (Jean, 1979).

Dil öyrənməsində kommunikatıv bacarıqlar böyük əhəmiyyət kəsb edir. Vizual vasitələr – şəkil və video materiallar vasitəsilə təqdim olunan situasiyalar, dialoqlar və müzakirələr tələbələrin danışmaq və yazı bacarıqlarını inkişaf etdirməyə yönəlib. Bu cür təlim metodları tələbələrə real həyat şəraitinə hazırlayaraq dilin gündəlik istifadə mühitini daha yaxşı qavramağa kömək edir (Fiedler, 1999).

Dil öyrənmə prosesi mədəniyyətlə sıx bağlıdır. Vizual stimulların istifadəsi şagirdlərə öyrəndikləri dilin daşıyıcılarının həyat tərzı, adət-ənənələri və sosial davranışları ilə tanış olma imkanı verir. Bu, mədəniyyətlərarası ünsiyyəti və qarşılıqlı anlaşmanı gücləndirir, beləliklə, tələbələrin öyrəndikləri dilin dərin kontekstini mənimsəmələri təmin olunur (Husserl, 2005).

Vizual materiallar informasiyanın yaddaşa daha effektiv şəkildə yerləşməsinə kömək edir. Əgər mövzular şəkil və video kimi qrafik elementlərlə təqdim olunursa, tələbələr arasında bu məlumatın uzunmüddətli yaddaşa saxlanılması daha yüksək olur. Araşdırmalar göstərir ki, informasiya həm vizual, həm də verbal formada təqdim edildikdə, beynin müxtəlif sahələrinin aktivləşməsi nəticəsində məlumat daha dərin mənimsənilir (Rudolf, 2008).

Vizual stimullar beynin müxtəlif mərkəzlərini – həm dil, həm də vizual və analitik bölgələri – işə salaraq, informasiyanın çoxqatlı işlənməsini təmin edir. Bu, xüsusilə abstrakt dil anlayışlarının

konkretləşdirilməsi və öyrənilən materialın kontekstlə əlaqələndirilməsi baxımından üstünlük təşkil edir. (Crary, 1990).

Şəkil və video materiallar vasitəsilə real həyatdan nümunələrin təqdim olunması tələbələrə mövzuları analiz etmək, müqayisə etmək və tənqid etmək imkanı yaradır. Bu, şagirdlərin tənqidi düşünmə və problem həll etmə bacarıqlarının inkişafına təkan verir. Məsələn, müxtəlif mədəniyyətlərdən gələn vizual materialların müqayisəsi, dil və məna arasındakı əlaqələrin daha dərinlən başa düşülməsini təmin edir (Erwin, 2015).

Ənənəvi tədris metodlarından fərqli olaraq, vizual stimullar dərs prosesini daha canlı və interaktiv edir. Təqdim olunan şəkillər, videolar və animasiyalar dərsi monotonluqdan qurtararaq, tələbələr arasında aktiv müzakirələrin və praktiki məşğələlərin yaranmasına şərait yaradır. Bu, həm sinif içi, həm də uzaq tədris şəraitində əhəmiyyətli üstünlük təşkil edir (Fiedler 1999).

Vizual vasitələr dərslərin daha maraqlı və əyləncəli olmasını təmin edir. Rəngarəng şəkillər və hərəkətli videolar şagirdlərin diqqətini cəlb edir, öyrənməyə marağı artırır və onlarda müsbət emosional reaksiyalar yaradır. Bu isə, öyrənmə prosesində motivasiyanı və nəticədə uğurlu dil mənimsənilməsini dəstəkləyir (Peirce, 1958). Hər tələbənin öyrənmə tərzini fərqli olduğundan, vizual stimullar sinifdə fərdi yanaşmanın tətbiqinə imkan yaradır. Görmə vasitəsilə öyrənenlər üçün bu cür materiallar daha təsirli olub, digər duyğu kanallarından istifadə edilən metodlarla müqayisədə daha yaxşı nəticələr verir. Beləliklə, müəllimlər tələbələrin ehtiyaclarına uyğun material seçimi ilə tədris prosesini fərdiləşdirə bilirlər (Baudry, 1994).

Vizual materiallar vasitəsilə tələbələr real həyatdan alınan vizual kontekstlər üzərində dialoq və müzakirələr aparır, situasiyaları təsvir edir və öz fikirlərini ifadə edirlər. Bu metod kommunikativ bacarıqların - xüsusilə danışmaq və yazı qabiliyyətinin - inkişafına mühüm töhfə verir. Həmçinin, qrup çalışmaları və sinif içi interaktiv tapşırıqlarda vizual vasitələr tələbələrin daha fəal iştirakını təmin edir (Mayer, 2009).

Dil təkcə söz və qrammatikadan ibarət deyil, həm də o dilin mənsub olduğu mədəniyyət və həyat tərzinin də ifadə vasitəsidir. Vizual stimullar vasitəsilə təqdim olunan real həyat nümunələri və mədəni kontent tələbələrə öyrəndikləri dilin daşıyıcılarının gündəlik həyatını, adət-ənənələrini və sosial davranışlarını anlamağa imkan verir. Bu isə mədəniyyətlərarası ünsiyyəti inkişaf etdirir və tələbələr arasında empatiyanın formalaşmasına töhfə verir (Goodman, 1996).

Ədəbiyyat və praktiki təcrübələr göstərir ki, vizual stimulların tətbiqi öyrənmə prosesində uğurlu nəticələr verir. Məsələn, sinif daxilində aparılan tədqiqatlarda vizual materiallardan istifadə edilən dərslərdə tələbələrin yaddaş performansının və analitik düşünmə qabiliyyətlərinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığı müşahidə edilmişdir. Həmçinin, dil öyrənmə proqramlarında video tapşırıqlar və interaktiv şəkil təhlili metodları tələbələrin motivasiyasını və qatılımını artırmışdır (Goodman, 1996).

Nəticə

Vizual stimulların istifadəsi zamanı bəzi çətinliklər və məhdudiyyətlər də ola bilər. Texnoloji avadanlıqlara çıxışın məhdud olması, bəzi bölgələrdə rəqəmsal tədris materiallarının çatışmazlığı və ya dil və mədəniyyət fərqlilikləri ilə bağlı anlaşılmazlıqlar kimi problemlər bu metodun tətbiqində maneə yarada bilər. Bu səbəbdən, müəllimlər hər bir dərs üçün ən uyğun və effektiv vizual materialları seçməkdə diqqətli olmalı, tələbələrin fərdi öyrənmə tərzlərini və texnoloji imkanlarını nəzərə almalıdırlar.

Ədəbiyyat

1. Visuelle Medien im DaF-Unterricht. (n.d.). *SciSpace*. <https://scispace.com>
2. UDL als Hilfsmittel zur Gestaltung diversitätssensiblen Fremdsprachenunterrichts. (n.d.). *ResearchGate*. <https://www.researchgate.net/>
3. Förderung von Visual Literacy im DaF-Unterricht anhand von Werbeanzeigen. (n.d.). *De Gruyter*. <https://www.degruyter.com/>

4. Hüseynova, N. T., & Məlikov, M. Ş. (2018). *Xüsusi metodikanın müasir problemləri* (s. 113).
5. U.S. Department of Education. (1990). *The Individuals with Disabilities Education Act (IDEA)*. <https://www.ed.gov/laws-and-policy/individuals-disabilities/idea>
6. Strategien für das visuelle Lernen und Unterrichten. (n.d.). *Lucidspark*. <https://lucidspark.com/>
7. Arten von visuellen Hilfsmitteln zum Lernen. (n.d.). *Vennngage*. <https://de.venngage.com/>
8. Digitales Lehren und Lernen im Fachunterricht. (n.d.). *peDOCS*. <https://www.pedocs.de/>
9. Azərbaycan Respublikası. (2019). “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. https://edu.gov.az/az/de-institutlasma-ve-usaqlarin-mudafiesi_348/umumi-tehsil-haqqinda-azerbaycan-respublikasinin-qanunu_18396
10. Potenzial der Visualisierungen für mediengestütztes Grammatiklernen. (n.d.). *De Gruyter*. <https://www.degruyter.com/>
11. Pictures for language learning. (n.d.). *Cambridge University Press / peDOCS*. <https://www.pedocs.de/>
12. Mayer, R. E. (2009). *Multimedia learning* (2nd ed.). Cambridge University Press. <https://lucidspark.com/>

Daxil oldu: 30.12.2024

Qəbul edildi: 04.04.2025